

Шаров С.В.

кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри української і зарубіжної літератури

Шарова Т.М.

кандидат філологічних наук, доцент
завідувач кафедри української і зарубіжної літератури

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

ХУДОЖНІЙ ПРОСТІР НА ТЕМУ ІНКЛЮЗІЇ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛІЗАЦІЇ В СУСПІЛЬСТВІ

Сьогодні питання соціальної адаптації та реабілітації інвалідів в суспільстві стоїть дуже гостро. Щорічно кількість людей з обмеженими можливостями збільшується. Це говорить про те, що потрібно більше реально дивитися на деякі речі, в тому числі і на художню літературу.

Найбільш ефективною формою соціалізації молоді з особливими потребами є інклюзивне навчання [3, с. 84], що передбачає навчання дітей з порушеннями за певними освітніми програмами без виділення від умов загальноосвітньої школи. У той же час, позакласне читання художніх творів, в яких герої мають певні обмеження, може зробити більш ефективним процес соціальної реабілітації [4].

Тут треба думати так: «Складно змінювати світ, але можна подивитися на нього іншими очима». Саме від такого розуміння можна прийти до пізнаваних реалій, уникнути складної психологічної атмосфери, вирішити проблеми взаємовідносин батьків та дітей-інвалідів. На думку Галицьких Е., за допомогою літератури на тему інклюзії можна зрозуміти людину, яка має обмежені можливості, оцінити їх вчинки, зрозуміти необхідність в спілкуванні [1, с. 10].

Сучасна художня література представлена різними творами, тематика яких може бути цікава людям різного віку. З точки зору проблем, які розглядаються письменниками в художніх творах, присвячених людям з обмеженими можливостями, можна констатувати той факт, що художній інклюзивний простір – це література не про інвалідів, а література про особистість [2]. Серед літературознавців і критиків, які досліджують питання інклюзивного художнього простору, слід виділити праці Н. Головченка, Л. Виготського, О. Деркачової, К. Дмитренка, К. Кольченка та інших.

Проблеми художньої літератури на тему інклюзії подані у рис. 1.

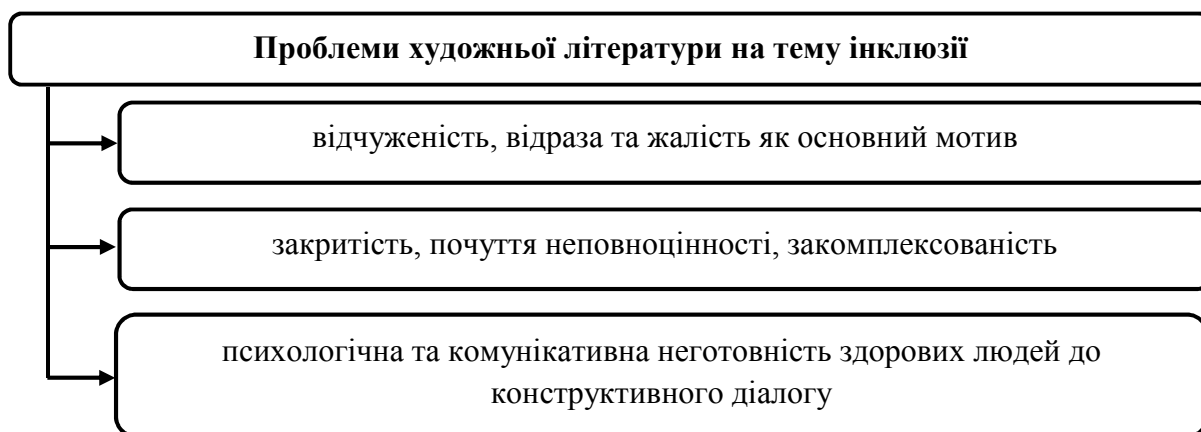

Рис. 1. Проблеми художньої літератури на тему інклюзії

Діти-інваліди, люди з обмеженими можливостями – це тематика для сучасної молоді, яка шукає себе в суспільстві, прагне знайти кращий шлях у житті. Сьогодні є тексти, які рекомендовані для прочитання людьми з обмеженими можливостями. Читаючи такі твори, у них з’являється бажання жити, творити і приносити радість оточуючим.

Можна виділити три категорії книг у представленому аспекті:

- книги для людей з обмеженими можливостями;
- книги про людей з обмеженими можливостями;
- книги з простим і зрозумілим змістом, шрифтом, картинками, адаптовані для будь-якої категорії людей різного віку.

Раніше слово «інвалід» найчастіше вживалося в побуті та медицині. Сьогодні ж краще вживати таке словосполучення як «люди з обмеженими можливостями», але не «обмежені люди». Серед різних творів, які можна було б прочитати будь-якому читачеві, варто віднести:

- «Второй шанс» Філіпа Поццо ди Борго (2001 г.);
- «Белое на черном» Рубена Давида Гонсалеса Гальего (2002 г.);
- «Костя + Ника» Тамари Крюкової (2004 г.);
- «Медленный человек» Дж. М. Кутзеса (2006 г.);
- «Кандидат на выбраковку» Антона Борисова (2008 г.);
- «Радуга для друга» Михайла Самарського (2010 г.);
- «Привет, давай поговорим» Дрейпера Шэрона (2012 г.);
- «Жизнь без границ. Путь к потрясающе счастливой жизни» Ніка Вуйчича (2012 г.);
- «До встречи с тобой» Джорджо Мойеса (2013 г.).

Багато письменників стверджують, що в житті потрібно знайти людину, яка у потрібний, швидше за все складний, час змогла би підставити плече. Такі люди потрібні для того, щоб можна було мати надію на краще майбутнє. У багатьох художніх творах на тему інклюзії вчать не розчаровуватися, надають можливість сформулювати власний сенс життя, не засмучуватися від своєї подоби.

Тематика таких творів доволі різноманітна, що робить можливим розглянути їх з різних боків. Приклади творів представлені на рис. 2.

Часто можна почути фразу про те, що в таких книгах все вигадане, немає подальших перспектив на щасливе майбутнє та приємне проведення часу. Тут можна посперечатися, оскільки останнім часом письменники, створюючи свій шедевр, закладають в його основу реальні події, які простежуються в образах головних героїв. Безсумнівно, краще прочитати про такі події, насолодитися бажанням жити головних

героїв, проникнути в суть їх характерів, а також дати хід думкам, які виникли в результаті прочитання художнього твору.

Художні характеристики заявлених творів дійсно відображають життєві реалії. Найчастіше люди з обмеженими можливостями мають здатність оцінювати ризики і ніколи не сміються над життям. Про таких категоріях говорить в своєму творі Нік Вуйчич «Життя без кордонів. Шлях до приголомшливо щасливого життя». Головному герою, у якого немає рук і ніг як нікому краще відомі страждання і приниження. Однак він знаходить в собі сили, які дозволяють йому стати оратором і врятувати безліч життів.

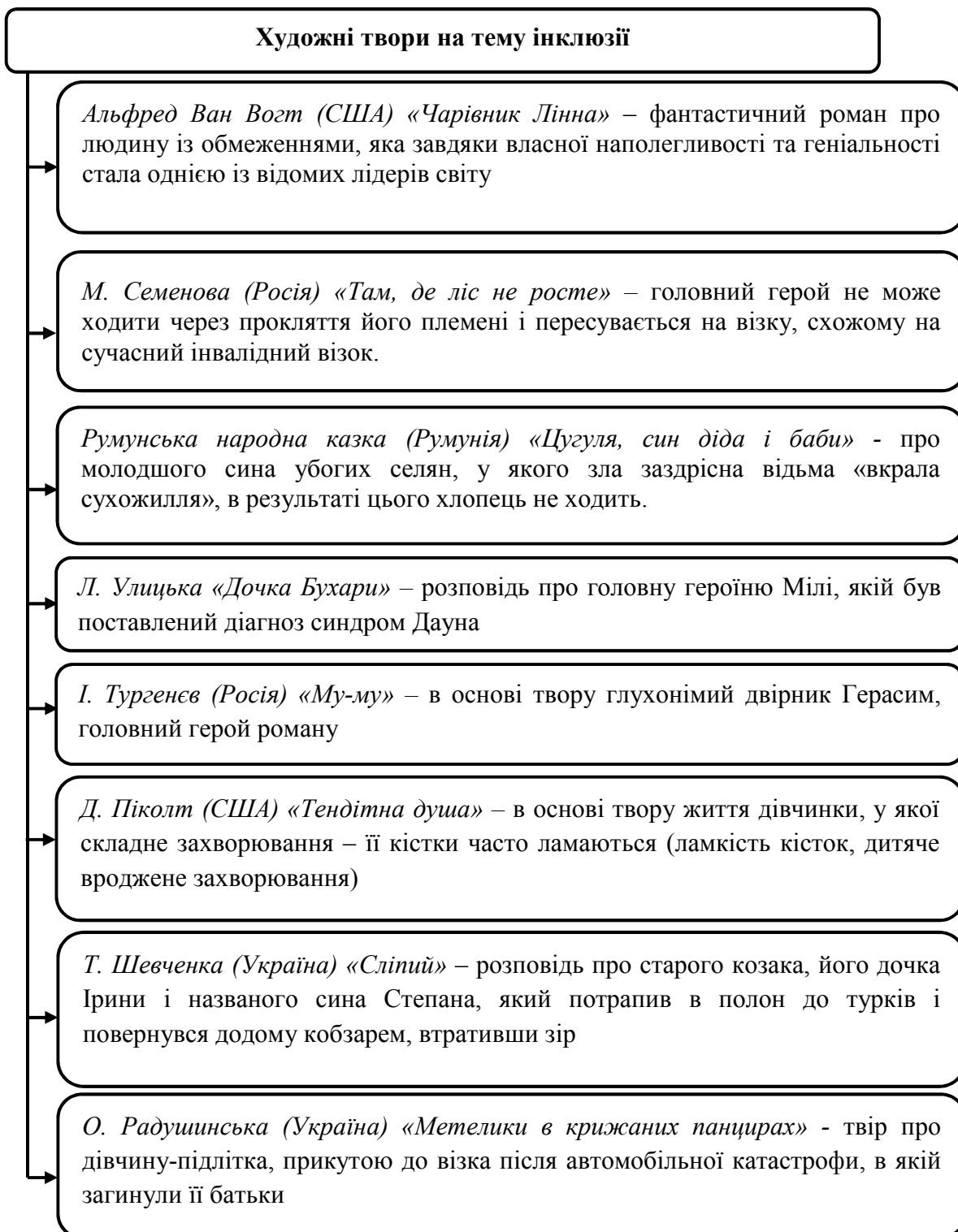

Рис. 2. Приклади художніх творів на тему інклюзії

Не менш пізнавальними вважаються фільми, де головними героями виступають люди з обмеженими можливостями. Дуже часто на сторінках книг, які може прочитати будь-який читач, ми можемо бачити рекомендаційні поради автора людям з обмеженими можливостями. Перш за все, потрібно пам'ятати про сенс життя, треба вірити в краще та любити себе. Також треба правильно ставитися до себе, мати силу духу і бути готовим до змін. Сильне серце в цьому завжди допоможе. Крім того, потрібно шукати можливості позитивної життя.

Отже, інклюзивний літературний простір показує дітей з вадами, змушує задуматися читачів над сенсом буття, прийняти таких людей як особистість, яка має свої особливості та переваги. Художній простір на тему інклюзії відтворює можливості людей з особливими потребами в ефективній соціалізації та швидкої адаптації в соціумі. Читати таку літературу слід усвідомлено, переосмислюючи кожне речення, в основу яких закладаються психологія, логіка, мислення, культура, освіта.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галицких Е. О. Художественная литература о проблемах инклюзии как источник педагогической рефлексии. *Научно-методический электронный журнал «Концепт»*. 2016. Т.8. С. 6–10.
2. Патра С. Образи людей з інвалідністю в художній літературі (до Міжнародного дня інвалідів). URL: <https://ukrainka.org.ua/node/4992> (дата звернення: 27.05.2019).
3. Рассказова О.І. Соціальна ексклюзія як наслідок стигматизації сімей, які виховують дітей з обмеженими можливостями. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2012. 3. С. 80–86.
4. Шарова Т. М. Художня література як засіб соціальної реабілітації людей з обмеженими можливостями. *Літні наукові підсумки 2019 року: XVIII Міжнародна науково-практична інтернет конференція: тези доповідей*, Дніпро, 5 червня 2019 р., 2019. С. 84–89.